

Intervju med Nils Aarsæther

27. november 2008

Du kom tidlig til Universitetet i Tromsø (UiT), i kjølvannet av Ottar Brox?

Jeg søkte på en stipendiatstilling her høsten 1973. Den fikk jeg og startet den 15. april 1974. Det er ikke tilfeldig at jeg kom hit. For som student i Bergen tilhørte jeg miljøet rundt Ottar Brox. Ottar var kommet til Bergen på slutten av 1960-tallet. Det betydde veldig mye for miljøet i Bergen, både politisk og faglig. Brox ledet det som het Regionalseminaret i Bergen, faglig sett. Politisk sett handlet det om å mobilisere mot norsk EU-medlemskap og om å etablere en rødgrønn politisk ideologi. Jeg ble med og deltok i dannelsen av en organisasjon som het Populistisk arbeidsgruppe (PAG), som jobbet fram et rødgrønt ideologisk grunnlag. Dette arbeidet var sterkt inspirert av Ottar Brox sin bok *Hva skjer i Nord-Norge*. Vi ble etterhvert en kraft i studentmiljøet og oppnådde flertall i Studentersamfunnet i Bergen. Den samme bevegelsen hadde også fått godt fotfeste i Trondheim og i Oslo. Det var et rødgrønt samarbeid som blomstret. Det er litt artig å tenke på i dag. Ottar Brox flyttet fra Bergen til stilling ved UiT. Vi var flere fra det venstrepopulistiske miljøet i Bergen som søkte oss nordover i kjølvannet av Ottar Brox. Det var eksempelvis Knut Heen, som begynte på Fiskerihøgskolen, Ragnar Nilssen på samfunnsfag, Terje Steen Edwardsen, som var administrator og ble fakultetsdirektør på samfunnsfag og historikeren Einar-Arne Drivenes. Mange som kom fra dette miljøet i Bergen, var sterkt påvirket og inspirert av Ottar Brox sin tenking om forholdet mellom periferi og sentrum. Noen av disse søkte seg nok til Tromsø både for å prøve å virkeliggjøre faglige ideer og for å jobbe i spenningsfeltet mellom fag og politikk.

Ditt første møte med Institutt for samfunnsvitenskap (ISV) var alt annet enn oppmuntrende?

Jeg husker godt at jeg den 16. april 1974 meldte meg til tjeneste i universitetsadministrasjonen i Austad-bygget, der jeg traff en meget høflig Jan Larsen som ønsket meg velkommen, og det var det. Så oppsøkte jeg Dag Mathiesen, som var administrativ leder på ISV, som holdt til i Odd Berg-bygget. Her ble jeg tildelt kontor som jeg skulle dele med Anne Solberg, som var på sosialpolitikk. Allerede da jeg holdt på

<http://doi.org/10.7557/15.4396>

med å installere meg, hadde jeg en merkelig følelse av at noe måtte være galt fatt. Så fikk jeg høre at instituttlederen lå til sengs med magesår, og at det var litt kaotiske tilstander på instituttet. Det var tydelig at lufta var gått ut av den første ballongen. Markante forskere som hadde kommet til Tromsø i 1972, var allerede dratt. Ved den avdelinga der jeg skulle jobbe, fikk jeg beskjed om at Ottar Brox for lengst var dratt på Stortinget. Hans nestkommanderende, Odd Handegård, hadde flyttet over til Fiskerihøgskolen, så den fagpersonen jeg hadde å forholde deg til, var Reinhard Mook, stipendiat med bakgrunn fra meteorologien. Mitt første møte med instituttet var en heller dystert opplevelse. Så traff jeg instituttlederen med magesår, Jon Eivind Kolberg, som uttrykte stor glede over å se meg. Noe av det første han tok opp med meg, var om jeg kjente noen fornuftige folk som det kunne være aktuelt å rekruttere til Tromsø. Jeg la ikke skjul på at jeg kjente mange fornuftige folk, og Kolberg ba meg få dem til å søke seg til Tromsø. Da gikk jeg umiddelbart inn på mitt kontor og ringte til Jan Einar Reiersen, min beste venn fra Bergen, og fortalte at det var behov for han i Tromsø. Jan Einar kom til Tromsø.

Dette var starten på min karriere i Tromsø i 1974. Jeg følte at jeg kom til en liten ruinhaug av forvirrete mennesker som sprang rundt hverandre. Alle de høyprofilerte forskerne, som Torild Skard, Berge Furre, Ottar Brox og Harald Eidheim, var forsvunnet. Anton Hoëm kom vel aldri nordover på permanent basis. Så nøkkelpersoner som skulle være med å bygge opp dette og inspirere andre, de hadde rett og slett tatt sin inspirasjon helt ut.

Var pionerenes møte med hverdagen på ISV, med studenter og byråkrati, en sjokkartet opplevelse?

I ettertid har jeg tenkt at sjokket deres må ha vært stort da det for alvor gikk opp for dem at de skulle bygge opp et samfunnsfaglig miljø sammen med studentene som kom, leve sammen med dem og utvikle seg sammen med dem. Det store sjokket må ha kommet etter ett år, for da kom det flere studenter. Et nytt kull. Da går du fra et tett nettverk preget av entusiasme til å måtte starte oppbygging av et byråkrati. Du må begynne å innstille deg på at hvert år kommer det nye studentkull. Da raser jo hele ideen sammen om at lærere og studenter er kommet sammen for å bygge noe i fellesskap. Så melder det seg flere studenter for hvert år, og man blir del av et undervisningsbyråkrati. Jeg har fått rapporter fra det første året her om en intens samhandling mellom lærere og studenter, der man virkelig satset på å vokse sammen. Men det er begrenset hvor mange som kan vokse sammen når det stadig melder seg nye kull. Slik måtte nødvendigvis denne ideen visne nokså

fort. Jeg kan godt tenke meg at denne entusiasmen i starten bygde på et litt feil grunnlag, tatt i betraktning at det dreide seg om et universitetsbyråkrati som skulle begynne å rulle og gå, med regler og rutiner for undervisningsopplegg og eksamen.

Men dere kom tross alt i gang med både forskning og undervisning?

Ja, det lot seg gjøre fordi jeg fikk Jan Einar Reiersen med meg som kollega. Han ble ansatt som vit.ass. og stipendiat. Vi så snart at etter at Ottar dro, var det ikke skjedd noen ting faglig på gruppa. Vi foreslo, og fikk gjennomslag for, å omgjøre en ubesatt professorstilling til to stillinger for vitenskapelige assistenter. I disse to stillingene fikk vi ansatt Sidsel Saugestad og Siri Gerrard. Da hadde vi en forskningsgruppe og et undervisningspersonale som gjorde at vi kunne begynne å tilby regulær undervisning. Dette fikk vi på plass relativt raskt. Handegård og Brox hadde lagt et grunnlag i form av pensumlister, og de hadde rekruttert svært dyktige og til dels opposisjonelle studenter. Det var et svært aktivt og kritisk studentmiljø som utfordret oss hele tida. Vi lærere var unge folk da. Ingen lærere var over 30 år på vår gruppe den gangen.

Var det noen av studentene som var helt på ytterste venstre fløy?

Ja, det var det jo. Vi hadde mest SV-ere (Sosialistisk Folkeparti) på vår faggruppe, mens de marxist-leninistiske-studentene holdt seg mer til sosialpolitikk og aksjonsforskning. Der prøvde de å etablere det vi kalte en industrigruppe som skulle forberede et slags opprør i nordnorsk industri nedenfra. Her skulle man mobilisere arbeiderklassen ved jernverket i Mo i Rana og andre store arbeidsplasser og kjøre Universitetet inn som kunnskapsleverandør til en opposisjonell fagbevegelse under ledelse av det nye kommunistiske partiet, AKP-ml, som ble etablert i 1973. Dette gikk jo ikke.

Jeg spurte en byggmester jeg møtte i Harstad hvorfor han hadde valgt å engasjere seg så aktivt i Nei til EU nå. Da kunne han fortelle at han var en av mine gamle studenter. Han hadde tatt samfunnsvitenskap i 1972/73. Så hadde han blitt sendt til Harstad av partiet (AKP) for å proletarisere seg og organisere opprør på Kårbø mekaniske verksted. Men der hadde de så god oversikt over de som søkte, at han ikke fikk jobb der. I stedet fikk han jobb hos en byggmester. Men den bedriften var så elendig drevet at den til slutt gikk konkurs. Han og en kompis fant ut at det beste de kunne gjøre, var å overta. Så i stedet for å bli opprører, endte han opp som etablert byggmester i Harstad. Det var ikke så enkelt; de mest revolusjonære hadde opplagt sine problemer. Men de gjorde en heltmodig innsats helt til 1976, da formann Mao døde. Da

gikk lufta bastant ut av ballongen. Det var nesten så en kunne merke det på forelesningen dagen etter Maos død, for ingen stilte kritiske spørsmål lenger.

Dere hadde en aktiv populistisk arbeidsgruppe i Tromsø?

Ja, og det var også et vitalt SV-miljø. De tre politiske hovedgrupperingene på Universitetet var den venstrepopulistiske, SV-miljøet og AKP-miljøet. AKP hadde lenge et slags hegemoni. Men fra 1976 forsvant som sagt veldig mye av *drive*'en i bevegelsen. Når skjelettene kom ut av skapene i Kina, ble det vanskelig å fortelle den gode historien som de baserte mye av sin entusiasme og rekruttering på. Jeg deltok aktivt i populistisk arbeidsgruppe i Tromsø også. Jeg kombinerte fagtilværelse med en viss politisk aktivisme. Vi kjempet for 50-milsgrensa, som paradoksalt nok ble firedoblet av Jens Evensen til 200 mil. Og så kjempet vi mot oljeboring i nord. Det var kanskje de viktigste politiske kampene, som hang sammen med og utgjorde en naturlig forlengelsen av dette broxistiske engasjementet. Jeg er blitt grusomt uenig med Ottar Brox etter hvert. Og jeg ble det tidlig. For mens han så en fortsatt fiskerbondedeksisstens, så jeg bare kommunehus i landskapet. Jeg var allerede tidlig på 1970-tallet blitt overbevist om at kommunen var den bærende institusjonen i nordnorsk samfunnsliv. På samme måte forutså jeg at det kom til å bli dramatisk færre fiskerbønder.

Du har gjort spennende funn i forskninga di?

Jeg vil jo gjerne støtte opp under alt som er godt og konstruktivt. Og det er ikke tvil om at forskningen min har hatt en viss vridning i retning av å undersøke det vellykkede i et hav av mislykkethet. Dette har vært en bevisst forskningsstrategi som internasjonalt gjerne kalles for *best practice*, og som går ut på at man er interessert i å kartlegge vellykkete prosesser og vellykkete forløp som gjerne har en positiv overføringsverdi andre plasser.

Det har vært forsket på lokaldemokrati før. Det er ikke noe nytt tema. Det var heller ikke Nord-Norge som region. Også her finner vi en kontinuitet fordi Ford Foundation allerede fra 1950-tallet finansierte lokalsamfunnsforskning i Nord-Norge. Ottar Brox kom jo ikke ut av det store intet, han kunne bygge på en forskningssatsing som i stor grad hadde vært regissert av Tromsø museum, men forskningsinstitutter sørpå hadde også deltatt. Vilhelm Aubert var aktiv, og det samme var min gamle inspirator, stifteren av kommunalforskning i Norge, Francesco Kjellberg. Han gjorde feltarbeid på Karlsøy rundt 1960. Vi fulgte bare opp og hadde ikke minst søkelyset på ekspansjonen som meldte seg innenfor kommunesektoren. Men både teoretisk og empirisk har det

vært en kontinuitet i denne forskningen som i hvert fall strekker seg tilbake til sent på 1950-tallet. Og husk på at når vi ble etablert som forskningsgruppe, kalt «samfunnsplanlegging og lokalsamfunnsforskning», så var det med referanse til den unike stillingen lokalsamfunnsforskningen lenge hadde hatt i Nord-Norge. Der har vi jo den gode Robert Paines studie fra sjøsamiske lokalsamfunn i Finnmark som et talende eksempel. Han ble æresdoktor ved UiT på 1990-tallet.

Har du orientert kommunene om dine funn?

Ja, i veldig høy grad. Helt fra vi begynte her, har vi ment at forholdet mellom forskning og samfunn skulle være en toveis prosess. Det er i stor grad Jan Einar Reiersen sin fortjeneste at vi allerede i 1975 arrangerte det første høstseminaret i samfunnsplanlegging. Siktemålet var å få til en møteplass mellom forskere og kommunale praktikere. Ikke bare for at kommunene skulle lære av oss, men også for at vi skulle utveksle ideer og kunne formulere nye forskningsinnsatser.

I 1975 satt Egil Damsgård fortsatt som utbyggingssjef i Troms fylke. Han hadde et anstrengt forhold til akademia. Men hans nestkommanderende, Petter Flatland, hadde litt større sans for det vi holdt på med. Derfor lot det seg gjøre å arrangere det første høstseminaret i det daværende Fylkesbygget, det som nå er politistasjon. Det ble holdt nede i møterommet, og *clue*'et var at utbyggingssjefen ikke måtte få vite om at det foregikk. Det sies at Damsgård ble lang i maska da han kom på kontoret den dagen og oppdaget at ingen av staben hans var der. Korridoren var tom. Alle satt nede i første etasje i møterommet og diskuterte med universitetsfolk.

Bakgrunnen for at det hadde blitt et anstrengt forhold mellom akademia og visse byråkratiske miljø nordpå, var selvsagt at Ottar Brox og Odd Handegård hadde gått ut med en voldsom kritikk av regjeringens Nord-Norge-plan. Det underminerte hele den planleggingsinnsatsen som er dokumentert gjennom to hyllemeter her på instituttrommet vårt. Det ble bare kostet til side da Ottar og Odd sendte ut sin motmelding og ba alle kommuner i Nord-Norge om å ta avstand fra landsdelsplanen. Og det gjorde de. Alle fylkestingene avviste landsdelsplanen med utgangspunkt i det nye universitetets kritiske premisser.

Det er klart at utbyggingssjefene i de nordnorske fylkene ikke jublet over dette. De hadde tross alt gjort en kjempeinnsats for å lage denne svære planen for hvordan Nord-Norge skulle moderniseres. Det innebar å fjerne de siste restene av fiskerbonden. Småkommunene skulle bort, og virksomheten samles på større steder. Det var lett å mobilisere mot slike forslag. Men det forklarer også at vi i den første tiden hadde et prekært

forhold til de administrative kreftene i Nord-Norge, både innenfor offentlig administrasjon og innenfor primærnæringene. Nord-Norges melkesentral hadde definert to forskningsgrupper som hovedfiende og som forklaring på at det gikk dårlig med landbruket i nord.

Det er også en historie fra 1975, som var et turbulent år, ikke minst fordi det var det året meierisamvirket fant ut at de skulle legge ned Misvær ysteri. På vår faggruppe var det svært lite populært å legge ned foredlingsbedrifter i små kommuner. Så vi organiserte studentprosjekter, arrangerte ekskursjon og kom i kontakt med lokalbefolkningen. Det ble derfor mye styr før meierisamvirket greide å gjennomføre sine rasjonaliseringsplaner. Da opplevde vi også en sterk spenning mellom, skal vi si, landsdelens maktsenter og det vi sto for. Dette var ikke noen enkel prosess. Men småkommunene og småbedriftene så nok med begeistring på vår virksomhet.

Flere av kandidatene utdannet hos dere kom inn i planbyråkratiet?

De første begynte i kommunene, og så fulgte fylkeskommunene. Dette skjedde relativt raskt. Alt i løpet av et par år begynte våre kandidater å sive inn. Dette springer ut fra at tre av mine kolleger som nå er på antropologi, påtok seg å lage kommuneplan for Karlsøy kommune. To studenter laget en tilsvarende plan for Dyrøy kommune. Ferdig utdannede kandidater, som Bjørn Hersoug, drev med planarbeid i Storfjord og Lyngen, tror jeg. Og så begynte de første av våre kandidater å arbeide hos Damsgård. Jeg husker en gang at Damsgård, som vi opplevde som den mest fiendtlige av alle, plutselig satt hjemme på kjøkkenet hos Ottar Brox. Jeg var også der, og foranledningen var at vi skulle lage et felles prosjekt. Samtalen med Damsgård viste helt klart at han hadde gjennomgått en prosess. Den hadde ingen ting med oss å gjøre. Den hadde å gjøre med det som opprørte han, nemlig at sønnen hans var blitt militærneker og hadde søkt sivilteneste. Da han fikk dette sjokket, som han stadig nevnte og var sterkt opptatt av, var han også opptatt av å utvikle et prosjekt sammen med oss. Damsgård skjønte at verden hadde forandret seg, at han var nødt til å krype til korset og samarbeide med de nye krefter. Det ble faktisk utviklet et veldig godt prosjektsamarbeid. Da var Ottar tilbake fra Stortinget. Så det må ha vært i 1977-78 at vi kom skikkelig på talefot med forvaltningen i Nord-Norge og fikk etablert prosjekter som dempet de store motsetningene som hadde vært tidligere.

Hvordan var forholdet til Nordland?

Vi hadde svært gode forbindelser og tett samarbeid med Nordland distriktshøgskole i Bodø innenfor våre fagfelt. Det har vi fortsatt. Det

begynte med Paul Olav Berg, som dessverre døde for ikke så mange måneder siden. Han hadde også vært med i dette miljøet i Bergen og kjente Jan Einar og meg derfra. Det var helt naturlig at vi samarbeidet.

Allerede i 1975 innledet vi et samarbeid med han, og da gjaldt det nettopp nedleggelsen av Misvær ysteri. Det ble sett på som så himmelropende feil at man nedla en foredlingsbedrift i en av de mest sårbare jordbrukskommunene. Da engasjerte han seg også faglig som geograf og som aktverdig tidligere administrator. I Nordland hadde vi derfor gode forbindelser både med kommunene, særlig på Herøy og Vega, men også i fylkesadministrasjonen og på distriktshøgskolen i Bodø. Mot Finnmark var det også svært god kontakt. Fylkesmann (Anders) Aune inviterte en stor gruppe fra Universitetet med rektor Holt i spissen hjem til middag i 1976.

Du må si litt mer om fortsettelsen av tradisjonen med konferansene.

Ja, det utviklet seg veldig bra. Vi kjørte konferansen årlig i 33 år, inntil vi pakket den sammen i fjor. At vi har sluttet med dette, har sammenheng med gjeldende insentivsystem, som gjør at produksjon av vitenskapelig materiale er viktigere enn formidling. Vi honoreres eksplisitt økonomisk for å publisere i norske og internasjonale tidsskrifter og for å lage bøker. Dette har i løpet av de fem siste årene ført til vi har mer kontakt med forlagene enn med landsdelen. Dette insentivsystemet har gjort at vi har trukket oss tilbake fra mer systematisk formidlingsarbeid hvis dette ikke gir oss penger i kassa. Høstseminaret var lenge en viktig arena. Men det er jo ikke behov for den arenaen lenger. Det skyldes primært at det er konferanser hver dag i Nord-Norge nå. I 1975-76, da vi greide å etablere høstseminaret i samfunnsplanlegging, var det jo ikke mange andre som holdt konferanser i Nord-Norge. Vi oppdaget at det var vanskelig å få folk til å komme på de siste høstkonferansene. Det var lett å rekruttere konferansedeltakere på 1970- og 80-tallet.

Hva med Dyrøy-seminaret?

Ja, det ble en slags redningsplanke for oss noen år fordi vi fant ut at vi ville samarbeide og ikke konkurrere med Dyrøy-seminaret. Dette seminaret har samme filosofi som oss. Vi har deltatt på tre Dyrøy-seminar.

Ditt politiske engasjement?

Å drive med politikk i en eller annen form, er noe jeg elsker å gjøre på fritiden. Hvis ikke folk har litt politisk engasjement, stopper mange ting opp. Og så har jeg vært nokså opposisjonell i store deler av mitt politiske engasjement. Dessuten er jeg ganske kontroversiell. Den siste saka som engasjerte meg, var kampen mot Tromsø-OL. Her satt jeg i ledelsen av

Nei til OL-aksjonen. Arbeidet fikk sin endelige, vellykkete slutt den 6. oktober.

Men i dag er bare 2% av befolkningen medlemmer i politiske partier. Det er litt trist. Det er også en grunn til at når jeg ble aktiv i Senterpartiet, så tok det ikke mange årene før jeg satt i sentralstyret. Dette ville aldri skjedd under normale, politiske omstendigheter med mange interesserte og aktive partimedlemmer.

Sammenheng mellom din forskningsbakgrunn og din ledelse av arbeidet med et politisk partiprogram?

Det er nyttig for programarbeidet at jeg har godt oversyn. Å ha samfunnsplanlegging både som politisk aktivitet og som fagfelt, gjør tilværelsen spennende. Da kommer man uunngåelig borti spørsmål som angår samspeilet mellom forsvar og helse, mellom miljø og undervisning, kloakk og kultur. Hele fjøla, med andre ord. Du blir ikke spesialist på noen ting, men du skal ha såpass peiling på de viktige problemstillingene innenfor hvert enkelt samfunnsområde at du er i stand til å komme med vettige råd. Slik er et programarbeid for Senterpartiet, som spenner over 20 kapitler og handler om alt fra samepolitikk, som jeg har et særlig ansvar for, til kirkepolitikk og næringspolitikk, fiskeri- og landbrukspolitikk. Jeg var med i programkomiteen i 1999.

Da Liv Signe Navarsete ble partileder, rykket jeg opp som leder i programkomiteen. Jeg bruker mye av min fagkunnskap der. Men samtidig følger jeg også de politiske spillereglene i den forstand at en kan ikke kjøre kjepphester i et programarbeid. Et programarbeid skal munne ut i et fullt ferdig program for hele virksomheten gjennom en stortingsperiode. Når jeg tar imot rovdyrlobbyen fra Østfold, må jeg prøve å finne formuleringer som balanserer mellom lov- og regelverk som Norge har forpliktet seg på, og respekt for lokalbefolkningens leveste og behov i områder der ulven herjer. Du må være litt megler også. Det er også en del av planleggingen. Samfunnsplanlegging handler faktisk i stor grad om å oppøve slik meglerkompetanse.

Hvordan har det gått med Universitetet?

UiT har vært et vellykket prosjekt. Det kunne gått så mye verre. Det er mange ting man kan være misfornøyd med. Jeg har stort sett vært uenig i mange av endringene som er gjennomført ved institusjonen. Jeg tror nok at den klare holdningen til å drive samfunnsengasjert, samfunnsbyggende og samfunnskritisk virksomhet som preget Universitetets første år, kunne vært bedre fulgt opp. Det kan jeg nok trygt si. Altfor mange interne småstridigheter har preget utviklingen av Universitetet.

Dette har nok igjen gjort at jeg i perioder har tenkt at livet er for kort og gledene er for mange til at man skal engasjere seg i universitetspolitikk. Jeg har faktisk avstått fra å være aktiv og har ikke meldt meg til tjeneste for arbeide med universitære problemstillinger. Sett i et lengre tidsperspektiv vil jeg si at de siste årene har vært svært gode år for UiT. Dette har sammenheng med at vi har fått mye mindre politikk og mye mer faglighet. Det er ingen som kan bløffe seg til noe som helst lenger, heller ikke kjøre politiske strategier uten substans. Hvis ikke du har publisert artikler, utgitt bøker, og følgelig ikke har et bra faglig renommé, så kommer du ikke noen særlig vei lenger.

Politikk handler dessverre også om at man kan samle støtte for kjepphester som ikke er så godt faglig fundert. Ta for eksempel arbeidet for Tromsø-OL, som jeg regner for en faglig katastrofe. Jeg er sterkt kritisk til rektor Aarbakkes lettvinthet, på samme måte som jeg var kritisk til Åslaug Hagas lettvinthet i forbindelse med det som jeg vil kalle et katastrofalt dårlig faglig fundert OL-prosjekt i Tromsø. Jeg håper vi skal unngå en del slike tabber i fremtiden fordi Universitetet vil fungere på en bedre måte og gi gode råd til samfunnet, råd som er basert på solid kunnskap og ikke på luftighet. Jeg skreiv en kritisk artikkel i siste nummer av *Sosiologisk Tidsskrift* om akkurat dette. Det er en åpenbar forskjell på en faglig basert kritikk og alt dette visvaset om arktisk magi. Man må ha en materialistisk holdning til samfunnsmessige fenomen og ikke la seg henføre av disse visjonmakerne som svirrer rundt oss nå hele tiden.

Det er definitivt positivt at faglige vurderinger og verdsetting av forskning er kommet mer eksplisitt fram i Universitetets virksomhet. Jeg gleder meg stort til statsbudsjettet sier at på grunn av publikasjonsvirksomheten får UiT for 2009 19 millioner ekstra. Det er bare tre år siden vi tapte, eller måtte sende 14 millioner sørover, fordi publikasjonsvirksomheten var så mye dårligere her enn på de andre universitetene. Det er flott at vi utsettes for forventinger om både å forske og å få forskningen presentert og formidlet.

Til spørsmålet ditt om Universitetets betydning for Nord-Norge, vil jeg også hevde at vi (UiT) har berget mye av det gode ved landsdelen. Fraflyttingen fra småbygdene ble ikke så dramatisk som mange spådde. Kompetansen har blitt vanvittig mye høyere i befolkningen i sin alminnelighet, men særlig har dette skjedd i administrasjonen og hos fagpersonale fra skole til sykehus. Så det har gått bra. Universitetet har hatt en viktig rolle som leverandør av gode kandidater. Institusjonen har derimot etter hvert hatt en mindre tydelig rolle når det gjelder å sette dagsorden og være et kritisk korrektiv. Der har jeg av og til følt meg litt

alene. Universitetet burde vært en mer aktiv aktør og bidratt med kunnskaper og analyser i samfunnsdebatten. Der har man sviktet.

Er du er en av de siste entusiastene fra UiT som tar del i samfunnsdebatten?

Det kommer helt sikkert folk etter meg. Men 68-generasjonen begynner å dø ut. Jeg hadde gjerne sett at Universitetet på samme måte som enkelte ganger på 1970- og 80-tallet hadde gått kritisk ut mot samfunnsmessige utviklingsprosesser. Til dels har det vært en bejubling av makt og maktstrategier fra sentrale aktører på Universitetet som jeg ikke har likt i det hele tatt. Dette ble svært problematisk for meg i for eksempel OL-saka. Som samfunnsplanlegger hadde jeg ingen problemer med å plukke fra hverandre det makkverket av arenaplanlegging som var gjort her. Da reagerte jeg på at universitetssamfunnet sto fram som en positiv og ukritisk heiagjeng for dette prosjektet. Det har provosert meg.

Hva med media og Universitetet?

Jeg synes at både *Nordlys* og *Tromsø*, som jeg følger godt med i, er veldig flinke, selv om alle er så misfornøyd. Alle som sitter på Universitetet uten andre kanaler til media enn dem jobben gir, må jo være grusomt misfornøyd med at de får lite oppmerksomhet. Det hører jeg. Samtidig er det jo slik at hvis man er klar over hvordan media jobber, så er det ikke vanskelig å få fremmet interessante synspunkt. Jeg ender ofte opp med å være den siste på lista som journalistene ringer til, fordi det er ingen andre som vil uttale seg her på UiT. Dette synes jeg er for galt.

En journalist hadde vært rundt på hele Universitetet for å få noen til å uttale seg om pedofili og barnemishandling. Men ikke en kjeft ville si noe. Da tenkte jeg at selv om jeg ikke hadde peiling på pedofili, så kunne jeg, siden ingen andre ville uttale seg, si noe om hva det betyr for et lokalsamfunn om det brer seg en oppfatning om at slike uakseptable ting foregår. Så jeg lot meg intervju. Etterpå ringte en psykolog meg og mente jeg burde fått enda klarere fram at dette ikke var mitt fagfelt. Slik jeg ser det, plikter Universitetet å respondere når noen ringer med relevante spørsmål. Selv om en ikke har ferske forskningsresultater klare, så bør noen stille opp og gi noen faglig baserte betraktninger eller lansere problemstillinger som eksempelvis kan bidra til at fokuset, som i tilfellet med pedofili, blir flyttet fra en enkeltperson til å se det i et større og mer overordnet perspektiv.

Jeg har merket meg at kolleger som er sterkt misfornøyd med at de får lite oppmerksomhet, som oftest avslår å besvare journalistenes såkalt

dumme spørsmål når de blir kontaktet av media. Kanskje vi burde hatt skolering både i hvordan vi skal bli bedre til å formidle vår forskning og til å respondere på spørsmål fra media. Det dreier seg ofte om litt naive og tullede spørsmål, men vi kan benytte anledningen til å komme med noen faglig baserte korrektiv, vinklinger eller problemstillinger. Dette kan vi nok bli bedre til.

Insentivsystemet gjør det lite lønnsomt å være åpen mot samfunnet?

Det er lenge siden fakultetet skar bort bevilgningen til høstseminaret. Det var medvirkende til at vi sluttet med det. Verre var det når feltkurset vårt ikke fikk bevilgninger lenger. Vi hadde feltkurs hvert år. Og det kostet jo litt å sende 15 studenter ut i tre-fire dager. I år har dette opplegget faktisk blitt sponset av Nordland fylkeskommune og Statens vegvesen.

Den samfunnskontakten som vi legger så stor vekt på, er ikke gratis. Det er billigere å stå på talerstolen eller kateteret. Men når du skal ha litt mer praksisperspektiv på læringa, og dette kjenner de studiene som har ordinære praksisperioder – lærerutdanning, sykepleie, medisin, psykologi med mer – godt til, så er dette kostbare innslag i utdanningene. For vårt studium har praksis på en måte vært sveiset sammen med samfunnskontakt. Dermed har vi med hensyn til ressursberegning falt mellom alle stoler. Men samtidig er det oppmuntrende at Vegvesenet og Nordland fylkeskommune finner ut at de vil bidra til gjennomføring av undervisning ved UiT. Det er flott.

Hva med fusjonen?

Jeg har vært bevisst på hva som ville komme gjennom fusjonen, og jeg har laget meg en borg her med kanoner i alle retninger for å beskytte forskningstiden min. Jeg er instituttleder, men samtidig har jeg 50% forskningstid, og den har jeg bestemt meg for å holde på uansett hva som måtte skje rundt meg. Dette gir noe av forklaringen på at jeg har skygget unna disse arbeidsgruppene og høringene omkring fusjonsprosessen. Men jeg har deltatt litt og sagt svært tydelig fra om hva jeg mener. Da jeg skjønnte at mine meninger ikke ble tillagt vekt, så jeg ingen grunn til å kjempe mot vindmøllene. Jeg har en rimelig avslappet tilnærming til det som skjer. Men jeg har gjort et lite grep i forbindelse med ny instituttstruktur for å sikre at fagligheten synes på organisasjonskartet.

Det som problematiserte fusjonen for min del, har sitt utgangspunkt i det som skjedde for to år siden, da Universitetet mistet, jeg tror det var 12 millioner, fordi forskningsaktiviteten var for dårlig, eller i hvert fall

for dårlig dokumentert. Å skulle begynne på en fusjonsprosess i den situasjonen med et høgskoleapparat som neppe var topp motivert for publisering av forskningsresultat, men som hadde fokus på profesjonsutdanningene sine, det regnet jeg som et åpenbart feilgrep fra Universitetets side. Vi bør heller prioritere å få til en tydeligere utnyttelse av universitetets forskningspotensiale, som jeg ikke tror er godt nok utnyttet. Halvparten av arbeidsdagen vår skal tross alt gå til forskning. Men vi er ikke organisert så godt at vi greier å få det til. Det er ingen grunn til at vi skal være dårligere til å publisere enn våre kolleger i Oslo og Bergen med de ordningene vi har. Problemet er at vi ikke forvalter disse ordningene så godt som vi burde. Som instituttleder har jeg hatt gleden av å kunne herje med mine kolleger i den forbindelse. Vi må være bevisst på at undervisningsbiten skal begrenses til 50%. Forskningsbiten skal være 50%, og ingen møter skal vare mer enn én time. Hvis vi greier dette, så blir vi best på forskning i Norge. Det bør vi kunne bli. Jeg mener at en slik offensiv burde vært kjørt før man startet fusjonsprosessen.

Hvis jeg skulle trekke fram noe problematisk, så er det at mine kjære kolleger på fakultetet relativt lett flykter unna tverrfaglige engasjement. For etter hvert fikk vi ti institutt ved det samfunnsvitenskapelige fakultetet (SV-fakultetet), og bare ett av disse var tverrfaglig organisert. Det var Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning. De andre instituttene er blitt omdannet til klassiske disiplinstitutt. Det har ikke alltid vært like lett når du har ni institutt rundt deg som ser litt på deg og lurere på hvorfor du er her. Av og til har jeg hatt den følelsen. Det har vært litt tungt.

Er dette instituttet SV-fakultetets dårlige samvittighet?

Ja, hvis jeg var psykolog, ville jeg sett den sammenhengen med en gang. For livet på de ni andre instituttene kunne nok vært lettere hvis vi hadde vært borte. Da kunne man på en måte rolig erkjenne at man valgte rett, at disiplinutvikling var den viktigste jobben for Universitetet. Nå er tverrfagligheten på nytt blitt opphøyd nærmest til religion i internasjonal kunnskapsideologi. Mens UiT i dag henger litt etter i forhold til denne orienteringen, kunne vi vært pionerer. Kanskje hadde det vært en enda bedre framtid for UiT om man hadde greid å holde hodet kaldt og ikke kastet vrak på tverrfagligheten.

Så tverrfaglighet er i skuddet for tiden i akademia?

Forskningspolitisk, i Forskningsrådet og i alle andre bevilgnings-sammenhenger spør man ikke lenger hva slags disiplin søkerne hører til, de spør etter kvaliteten på og utsynet i det prosjektet du formulerer.

Dette er logisk. Vi visste og forsto det på 1970-tallet. Så skrudde vi tiden tilbake igjen en 20 års tid. Jeg har ikke noe imot fagdisipliner. Jeg jobber delvis inn mot statsvitenskap, men jeg har også jobbet i skjæringsfeltet mellom statsvitenskap, geografi, sosiologi, antropologi. Den kanskje mest traumatiske opplevelsen jeg har hatt, det var denne voldsomme omorganiseringen i retning av strikte fagdisipliner inspirert av Universitetet i Oslos faginndeling. Det synes jeg var et tilbakeslag for universitetsutviklingen her.